

Oponentní posudek
diplomové práce „Zákaz rasovej diskriminácie v
medzinárodnom práve a jeho aplikácia v právnom poriadku Českej
republiky“ předložené Mgr. Martinou Pačesovou

K tématu práce:

Předložená diplomová práce v nadstandardním rozsahu 94 stran textu se zabývá problematikou zákazu rasové diskriminace v mezinárodním právu a jeho aplikace v právním řádu České republiky. Téma je – a ostatně v průběhu let vždy bylo – aktuální, a to z prostého důvodu existence rasové diskriminace i přes všechny její zákazy. Téma je v České republice (ČR) o to zajímavější, že diskriminace jako taková není společností vnímána jako větší problém, její projevy bývají bagatelizovány, její oběti se často nechtějí domáhat práva z důvodu možné stigmatizace. I proto je v ČR relativně málo rozsudků k tomuto tématu.

Diplomantka si vybrala téma, které je v české literatuře do určité míry již zpracovávané. Komplexní pojetí ale jistě neškodí a může být přehledným pramenem.

Ke zpracování tématu:

Práce je členěna do úvodu, pěti kapitol a závěru, v orientaci v práci napomáhá nejen přehledný obsah, ale i seznam použitých zkratk. Práce je zpracována s využitím primárních i sekundárních pramenů, a to odborné domácí literatury. Po několikerém hledání jsem nucena konstatovat, že autorka zcela pominula zahraniční literaturu. To bych ráda u obhajoby probrala. Dále používá ve své práci wikipedii (!), což považuji za značné pochybení.

Autorka si nepokládá výzkumnou otázku. V úvodu pouze uvádí, že se snaží poskytnout přehled úpravy zákazu diskriminace na různých úrovních právní úpravy, mezinárodní, evropské a vnitrostátní, dále pak píše, že se snaží o stručné zhodnocení aktuálních mechanismů kontroly a ochrany v jednotlivých smluvních instrumentech. Škoda, že si autorka nestanovila výzkumnou otázku a práci k ní více nesměřovala. Prvně vymezený cíl nutně následuje nedostatek ve zpracování, a to přílišná popisnost, druhý cíl by mohl být klidně tím, který by se vinul celou prací a na němž by byla postavena.

Práce je zároveň napsána pečlivě. Autorka se nevyhýbá ožehavým tématům a snaží se je právně zpracovat.

K obsahu práce:

Autorka se v problematice dobře orientuje. Osnova, kterou zvolila, opět více vybízí k popisnosti, není postavena na problémech, ale na smluvních instrumentech. Vymezení pojmů je třeba, ale mrzelo mě, že jde mnohdy opět jen o popis, který není propojen s právní stránkou věci.

Při vymezení pojmů, např. u pojmu rasa, s. 17, autorka využívá vnitrostátních zákonů. Ovšem zcela pomíjí vymezení v mezinárodních smlouvách, neřku-li v komentářích či jiné sekundární literatuře k nim. K mezinárodním instrumentům se dostává dále, ale tam se pojmem z hlediska těchto smluv nezabývá.

K zacházení se zdroji se ještě vrátím při hodnocení části věnované Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace. Autorka zde (s. 41) uvádí: „Článek 4 je nepříjemným ustanovením hlavně pro vlády těch zemí, kde je pod rouškou svobody projevu a jiných svobod ponecháváno volné pole rasistické propagandě a činnosti rasistických organizací, kterým se v těchto zemích často dostává i oficiální podpory“. Autorka zde necituje doslova, a proto také patrně nemá větu v uvozovkách, ale cituje téměř doslova a vynechává slova, která poněkud mění charakter uvedeného. Původní slova vládního návrhu, kterým se předkládá Národnímu shromáždění Československé socialistické republiky k vyslovení souhlasu Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (...) jsou totiž následující: „Její článek 4 je nepříjemným ustanovením zejména pro vlády těch zemí, kde pod rouškou svobody projevu a jiných svobod **v buržoazním pojetí** je ponecháváno volné pole rasistické propagandě a **řádění**

*rasistických organizací, jimž se v těchto zemích dostává často i oficiální podpory*¹. Vynechání těchto slov je ale menším problémem než to, že autorka bez dalšího používá k **analýze** (!) textu dokument, který není zcela jistě hodnotově neutrální. Jak autorka zacházela s prameny? Udělala si nějakou kritickou analýzu? Či brala cokoli, co jí přišlo, tak říkajíc, pod ruku, včetně oficiální propagandy? Co má uvedený text na mysli řáděním rasistických organizací, které myslí?

Autorka také zachází s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Vzhledem k tomu, že opominula zahraniční zdroje, nabyla jsem dojmu, že možná není orientovaná v cizích jazycích (což považuji za velký problém, pokud píše práci na katedře mezinárodního práva). Nicméně uvedené rozsudky jsou až na výjimky v anglickém jazyce. Jak je zpracovávala?

Autorka dále zpracovává jednotlivé smluvní instrumenty a věnuje se významným rozsudkům Evropského soudu pro lidská práva. Zajímavé jsou pasáže věnované případu Nachova či D.H.

V závěru dochází autorka k závěrům, s nimiž se ztotožňuji, zejména s tím, že přestože je ČR smluvní stranou řady mezinárodních smluv, ochrana proti diskriminaci je stále v mnohém teoretická, a že bez změny ve společnosti nebude mít sebelepší právní norma větší reálné dopady. Ráda bych autorku požádala, aby mi vysvětlila, co míní slovy „*Hlavním problémem v prosazování zásady rovného zacházení a zákazu rasové diskriminace v každodenním životě vidím jednak v dlouhodobě přetrvávajících předsudcích, mnohokrát však oprávněných* (...)“. Jaké jsou ony oprávněné předsudky? Vzhledem k tomu, že práci nezřídka vztahuje k diskriminaci romské menšiny, jde o předsudky vůči nim – za něž si mohou sami? Patrně nikoli, ale text k této interpretaci vybízí.

Závěr:

Autorka prokazuje znalost dokumentů a české literatury. Prokazuje velmi limitovanou schopnost práce s podklady a má nedostatečné zakotvení v mezinárodních sekundárních pramenech. Předložená práce je po obsahové stránce zčásti zajímavá, je napsána odborným jazykem, vybavena poznámkovým aparátem a seznamem literatury. Práci přesto s výhradou průběhu obhajoby k obhajobě doporučuji.

Jako možná témata, na která by se mohla diplomantka zaměřit, navrhuji následující:

Pojem rasa je důvodem pro poskytnutí ochrany uprchlíkům. Jak je to s možností poskytnout ochranu osobám z romské menšiny v zahraničí? Pokud např. Kanada v minulých letech poskytla ochranu několika osobám z ČR (Romům), jaké k tomu měla právní důvody?

V Praze dne 21. 04. 2014

JUDr. Věra Honusková, Ph.D.

¹ Srov. stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR http://www.psp.cz/eknih/1964ns/tisky/t0097_01.htm (otevřeno 18. 4. 2014).